

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw dr. M. Bussemaker
Postbus16375
2500 BB Den Haag

Den Haag, 9 maart 2017
Kenmerk: RVC-2017-1173

Betreft: advies over besteding 1 miljoen euro voor cultuursector

Geachte mevrouw Bussemaker,

Op 9 januari jl. heeft u de raad verzocht te adviseren over de besteding van een bedrag van 1 miljoen euro voor de Nederlandse cultuursector. Het gaat om een eenmalig bedrag dat besteed moet worden in 2017. Met deze brief komt de raad tegemoet aan uw verzoek.

Aanleiding van uw adviesaanvraag is het amendement van het Tweede Kamerlid Vermue c.s. waarin wordt geregeld dat: “[...] een bedrag van 10 miljoen wordt vrijgemaakt voor de Nederlandse cultuursector. Dit bedrag kan de Minister van OCW, op basis van de adviezen van de Raad voor Cultuur en de besluiten van de cultuurfondsen, verdelen onder de culturele instellingen en gezelschappen die een positieve beoordeling hebben gehad en aan wie nog geen toereikende subsidie is toegekend. Met als eerste prioriteit de positieve beoordelingen vanuit het Fonds Podiumkunsten (de instellingen in de B-categorie).”¹

U heeft inmiddels besloten om alle instellingen in deze categorie subsidie toe te kennen voor het jaar 2017. Daarmee is een bedrag van 9 miljoen euro gemoeid. Over de besteding van het resterende bedrag vraagt u de raad nu om advies.

Voor de beantwoording van dit advies heeft de raad overleg gevoerd met de cultuurfondsen. Wij zijn deze fondsen zeer erkentelijk voor hun constructieve bijdragen. In deze brief lichten wij eerst de gebruikte uitgangspunten en overwegingen toe, vervolgens komen wij tot ons advies.

¹ Tweede Kamer 2016-2017, 34550-vII, nr. 87

Uitgangspunten

De uitgangspunten van ons advies ontleen wij aan uw adviesaanvraag en aan het amendement zelf.

- Het gaat om een eenmalig bedrag voor het jaar 2017. Hiermee kunnen instellingen niet structureel worden ondersteund voor de exploitatie van hun activiteiten. De raad richt zijn advies dan ook op bijdragen aan de uitvoering van programma's, projecten en/of experimenten.
- Het geld moet volgens het amendement beschikbaar komen voor instellingen die een positief advies hebben gekregen over hun subsidieaanvraag, maar nog geen toereikende subsidie hebben ontvangen. De raad voegt aan dit uitgangspunt toe dat met de besteding van het geld minimale uitvoeringslasten gemoeid zijn. Het geld moet worden besteed aan culturele activiteiten van de instellingen.
- U wijst de raad nadrukkelijk op andere cultuurfondsen dan het FPK, omdat ook daar instellingen met een positief advies geen of een ontoereikende subsidie hebben ontvangen. Wij nemen daarom als uitgangspunt dat - na de toekenning van 9 miljoen euro aan de B-categorie van het FPK - instellingen in andere sectoren prioriteit krijgen.

Overwegingen

In 'De Cultuurverkenning' (2014) beschrijft de raad de invloed van grote maatschappelijke ontwikkelingen op het Nederlandse cultuurveld. Digitalisering, verstedelijking en globalisering veranderen de manier waarop het culturele aanbod wordt gemaakt, gepresenteerd en geconsumeerd. Met een steeds diverser samengestelde bevolking hebben de afgelopen decennia, naast de 'canonieke' kunstgenres, vele nieuwe stromingen voet aan de grond gekregen.

Sommige daarvan zijn nog experimenteel en avantgardistisch, andere genres weten al een groter publiek te vinden. Hiphop en streetdance bijvoorbeeld zijn in Nederland al decennia een vaste waarde in het podiumkunstenlandschap. Rap en *spoken word* worden nog steeds gezien als uitingen van een subcultuur, ondanks hun vaak hoge literaire of muzikale kwaliteit.

In 'Agenda Cultuur' (2015) en het advies over de culturele basisinfrastructuur (2016) signaleert de raad dat het rijksgesubsidieerde culturele aanbod nog in overgrote mate wordt gemaakt, gezien en beluisterd door degenen die de weg naar de gevestigde instellingen weten te vinden.

Ook u heeft de afgelopen jaren dikwijls uw zorgen geuit over het achterblijven van een nieuw en meer divers samengesteld publiek bij de rijksgesubsidieerde instellingen.

Het huidige publiek vormt nog geen afspiegeling van de veranderende bevolkingssamenstelling. Instellingen met een vernieuwend, niet-westers aanbod en nieuwe publiekgroepen blijven relatief weinig zichtbaar. Ze breken niet vaak door op de grote podia. Kleinschalige, cross-disciplinaire en cultureel diverse initiatieven weten bovendien de weg naar subsidiekanalen minder goed te vinden; zij vallen vaak tussen de wal en het schip als zij financiële ondersteuning nodig hebben.

Andere publieksgroepen vragen om een andere esthetiek, een andere taal, andere codes en andere verhalen dan die van het westerse, gecanoniseerde cultuuraanbod. De raad vindt het dan ook van belang dat niet-canonieke genres, interactieve en multidisciplinaire benaderingen - waar nodig - kunnen rekenen op ondersteuning van het Rijk. Zij dragen bij aan een gevarieerd aanbod van kunst en cultuur en verrijken het cultureel leven.

De bezuinigingen hebben in de hele cultuursector diepe sporen nagelaten. Kleinere en middelgrote instellingen en initiatieven zijn daarbij zwaar getroffen.² Omdat nieuwe genres en vernieuwende presentatievormen vaak in dit segment te vinden zijn, is dit voor de raad ook een reden om de extra middelen aan deze categorie instellingen en initiatieven beschikbaar te stellen. De cultuurfondsen hebben de infrastructuur om in deze doelgroepen te investeren; daarom ligt het voor de hand om de extra middelen via deze fondsen in te zetten.

Een andere overweging die de raad laat meespelen in dit advies is de regionale spreiding van culturele voorzieningen. Onlangs heeft u het startschot gegeven voor een verkenning naar de contouren van een cultuurbestel, waarin de relatie tussen het Rijk en de regio's een belangrijk element is. U sluit daarmee aan bij onze eerdere adviezen om landelijk meer rekening te houden met de keuzes die door stedelijke regio's worden gemaakt. Ook de Tweede Kamer heeft regelmatig een pleidooi gehouden voor een evenwichtige spreiding van voorzieningen in het land. In de stedelijke regio's is er behoefte aan een culturele dynamiek die uiteenlopende groepen inwoners aanspreekt en erbij betreft. Het stimuleren van een vernieuwend, regionaal georiënteerd aanbod laten we in dit advies meewegen.

² Zie Raad voor Cultuur, *Slagen in Cultuur*, Den Haag: 2012

Advies

Op grond van bovenstaande uitgangspunten en overwegingen adviseert de raad de beschikbare 1 miljoen euro toe te voegen aan bestaande (makers)regelingen van de landelijke cultuurfondsen, met als opdracht dit bedrag te besteden aan instellingen die:

- Ruimte geven aan nieuwe genres, interdisciplinaire programma's en/of projecten.
- Bij het produceren, presenteren en/of het verspreiden oog hebben voor jongere generaties, cultureel diverse makers en nieuwe publiekgroepen die met hun objecten, verhalen en beeldtalen Nederland een hedendaags gezicht geven.

Gelet op de voorwaarde in het amendement (gericht op instellingen die al een positieve beoordeling hebben gekregen) en de eerdere toekenning aan de B-categorie van het FPK, geeft de raad prioriteit aan instellingen die een subsidieaanvraag hebben ingediend bij het Fonds Cultuurparticipatie, het Nederlands Letterenfonds, het Mondriaanfonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie³.

Op basis van de reeds ingediende aanvragen bij deze fondsen komt de raad tot het advies om dertien instellingen een eenmalige subsidie te verlenen, omdat zij ruimte geven aan nieuwe genres en interdisciplinaire programma's en/of omdat zij bij het produceren, presenteren en/of het verspreiden oog hebben voor jongere generaties, cultureel diverse makers en nieuwe publiekgroepen. Het gaat om de volgende instellingen.

1. DOX

€ 62.000

DOX is een theatergroep in Utrecht die zich richt op urban makers en spelers. Ze trekken daarmee een jong en zeer divers publiek. De instelling is positief beoordeeld door het Fonds Cultuurparticipatie, maar kreeg van wegens krappe budgettaire kaders een ontoereikende financiering.

2. Worm

€ 100.000

Worm is een presentatie- instelling voor 'avantgardistische recreatie' in de multiculturele stad Rotterdam. Het interdisciplinaire programma bestaat uit performances, geluidskunst, filmvoorstellingen, kunstenaarspublicaties, boeken, hoorspelen, en workshops, cursussen en residencies met veelal jonge makers.

³ Het Filmfonds kent geen regelingen die voldoen aan de voorwaarde die het amendement stelt: dat het om instellingen moet gaan die een positief advies hebben gekregen, maar geen of een niet toereikende subsidie hebben ontvangen.

De faciliteiten van Worm geven het programma richting: een pand met winkel/videotheek, café 'Wunderbar' en werkplaatsen voor film, geluid en media. Worm trekt een nieuw, jong stedelijk en cultureel divers publiek.

3. P/////AKT

€ 60.000

P/////AKT is een presentatie-instelling in Amsterdam die zich richt op solotentoonstellingen van jonge talenten, gekoppeld aan een jaarthema. Het programma bestaat jaarlijks uit zeven solo-exposities, waarbij een redactie van kunstenaars en schrijvers een randprogramma op maat ontwikkelt. P/////AKT trekt een nieuw en jong publiek naar zijn activiteiten.

4. TAAK

€ 65.000

TAAK is een platform dat in heel Nederland kunstprojecten rond maatschappelijke onderwerpen initieert, ontwikkelt en produceert. Het programma heeft drie grote lijnen: projecten in opdracht, plannen van kunstenaars en projecten die TAAK initieert. De instelling werkt veel samen met maatschappelijke partners in de regio, zoals bijvoorbeeld in Friesland, waar het een divers en nieuw publiek voor beeldende kunst vindt en op die manier veel particuliere middelen genereert.

5. Onomatopée

€ 80.000

Onomatopée is een internationaal opererende, interdisciplinaire presentatie-instelling en uitgeverij voor beeldende kunst en vormgeving in Eindhoven. Het programma krijgt vorm vanuit drie pijlers: projecten die Onomatopée zelf initieert, coproducties en Onomatopée als uitgever van publicaties. De instelling werkt meestal met jonge kunstenaars en vormgevers.

6. Noorderlicht

€ 100.000

Noorderlicht is een presentatie-instelling, projectbureau en festival in Groningen en Leeuwarden met de focus op fotografie en de verbeeldende 'non-fictie', uitgewerkt in langlopende thema's. Het is een instituut dat vooral vanwege de maatschappelijk relevante thematische lijnen, bijzondere concepten in het programma en het wijdvertakte internationale netwerk veel nieuw publiek bereikt en een eigen plek in het bestel heeft. Ook door het festivalkarakter en kunst op onverwachte plekken brengt Noorderlicht een nieuw publiek in contact met fotografie.

7. BioArt Laboraties

€ 100.000

BioArt Laboratories in Eindhoven stelt sinds 2012 diverse projecten, evenementen en presentaties samen, die het publiek kennis laten maken met de bio-art en do-it-

yourself stromingen. Om een kritisch en artistiek perspectief te werpen op (biotech)ontwikkelingen en creatieve innovaties te faciliteren, betreft het initiatief een grote diversiteit aan talenten hierbij. BioArt zet zich in voor crossovers tussen wetenschap, natuur, technologie en de creatieve industrie; en zij verbindt gemeente, overheid, het bedrijfsleven en studenten met elkaar. BioArt verkent in haar programmering nieuwe vormen van en opvattingen over cultuur. Daarmee is zij ook interessant voor de 'Pilot Eindhoven' (een programma in ontwikkeling, op basis van het convenant tussen Eindhoven en het ministerie van OCW).

8. Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR)

€ 100.000

De IABR baseert haar meerjarenprogramma 'Naar een weerbare stad' op de Sustainable Development Goals van de UN en het klimaatverdrag van Parijs. In 2018 is de achtste editie van de biënnale. Hier staat het fysieke aspect van weerbaarheid centraal. De nadruk ligt op infrastructuur, op de water- en energieopgave en op klimaatadaptatie. De editie in 2020 zal de sociale weerbaarheid centraal stellen. De IABR brengt maatschappelijke vraagstukken direct in verband met ruimtelijke vraagstukken, en onderzoekt de relatie tussen cultuur en economie. In meerdere projectateliërs worden deze thema's onderzocht. De IABR betreft hierbij internationale expertise en staat garant voor ongewone ontmoetingen tussen verschillende doelgroepen en disciplines.

9. Textielmuseum | Textiellab

€ 50.000

Het Textielmuseum en het hieraan gelieerde TextielLab in Tilburg zetten zich in voor een steviger positie van textiel binnen de creatieve industrie, op het gebied van vormgeving, architectuur, mode en interieur. Het activiteitenprogramma van 2017 richt zich op actuele ontwikkelingen, zoals duurzaamheid en een nieuwe omgang met grondstoffen. Het Textielmuseum biedt recent afgestudeerden de mogelijkheid om te experimenteren; in het publieksprogramma richt het zich op nieuwe publieksgroepen.

10. Het Nationaal Jeugdorkest en Jeugdorkest Nederland

€ 133.000

Het Nationaal Jeugdorkest en Jeugdorkest Nederland zijn erkende kweekvijvers van jong muzikaal talent, afkomstig uit het hele land. Het is belangrijk dat in de komende jaren de diversiteit van Nederland zich ook weerspiegelt in de deelnemers aan deze landelijke orkesten. De raad adviseert om deze orkesten een extra bijdrage te geven, met als opdracht te werken aan een grotere diversiteit van makers en publiek.

11. Crossing Border

€ 50.000

Crossing Border is een literatuur- en muziekfestival in Den Haag dat zich richt op nieuwe genres en de wisselwerking tussen verschillende (kunst)disciplines.

Het festival biedt een internationaal podium voor jonge makers. De organisatie wil het festival verder ontwikkelen als internationale ontmoetingsplek voor boekprofessionals. Ook zijn er plannen om met lokale organisaties in verschillende kunstsectoren nieuwe programma's te ontwikkelen in de regio.

12. El Hizjra

€ 60.000

El Hizjra in Amsterdam heeft als kerntaak het talent te ontwikkelen van jonge makers met een andere culturele achtergrond. Dat doet El Hizjra inmiddels al 25 jaar. De organisatie heeft een uitgebreid netwerk, weet een moeilijk te bereiken doelgroep aan zich te binden en vormt een belangrijk podium voor de ontwikkeling van jong schrijftalent. Met deze extra bijdrage kan de organisatie zijn programmatische interculturele talentontwikkeling verwezenlijken.

13. Literaire tijdschriften

€ 40.000

Literaire tijdschriften zorgen voor een divers en kwalitatief hoogwaardig literair aanbod. Zij vormen een podium voor literair experiment en voor beginnende schrijvers en vertalers. Met de extra middelen kunnen maximaal tien tijdschriften worden ondersteund, die door het Letterenfonds positief zijn beoordeeld. Het gaat om tijdschriften als 'De Gids' en 'Boekie Boekie'. De extra middelen moeten worden ingezet om ruimte te scheppen voor cultureel divers talent, onder meer door gerichte scouting en intensieve redactionele begeleiding.

Tot slot

De raad realiseert zich dat deze eenmalige toekenningen nog lang niet voldoende zijn om diversiteit, jonge makers en nieuwe genres de impuls te geven die zij nodig hebben. Met de sectoradviezen en discussie over de toekomst van het cultuurbestel hopen wij de komende tijd beter in beeld te krijgen wat er op dit terrein moet gebeuren.

De raad benadrukt in dit verband opnieuw het belang van de Code Culturele Diversiteit en de daaraan gekoppelde prijs, die is bedoeld om de zichtbaarheid van goede initiatieven te vergroten: de Code Culturele Diversiteit Award. Deze prijs wordt sinds 2016 jaarlijks uitgereikt wordt door de Federatie Cultuur aan een instelling of project dat zich op bijzondere wijze inzet voor culturele diversiteit. Het is nu nog een kleine prijs, maar het bereik ervan en de aandacht ervoor zijn bemoedigend.

Om nog meer instellingen aan te sporen cultureel divers te programmeren en een nieuw publiek aan te spreken, adviseren wij u om de uitbreidingsplannen van de organisator van deze prijs te steunen.

Met vriendelijke groet,

Marijke van Hees
Voorzitter

Jeroen Bartelse
Directeur